

Fiseled

Groñvel

Pennadcu bugale
Kelenouriez
Pennadou a beb seurt.

Embannet gant A. MERSER. Skol laik ar baotred. Groñvel. Bro-Gerne.
Psc 1070.

FISELED GROÑVEL Nn 10 Miz here I 961

Embannet gant A. MERSER . Skol laik ar baotred. Groñvel (Bro-Gerne).

Koumanant evid I2 niverenn : 2 skode da gas da :

A. LE MERCIER KRP I319 42 Roazon.

Skol brezoneg

Beb bloaz, pa vez red kregi gant ar gentel brezoneg kentañ, ez on chalet, diêset.

En em houlenñ a ran pezh a larje ar vugale,, daoust ha ne vo ket unan anezo o vond da huchal : "Ma zad ha ma mamm o-deus laret din me houlenñ ket e rafen brezoneg !".

Med nann, trenen a ra mad-tre an traou, pezh a verk ez eo degemeret ar brezoneg evel eun danvez e-kichenñ ar re all gant kerent ma skolidi. N'eus harz ebet a-berz nikun.

Digwener, ez eo en em lakeet ma skolidi da sevel o fennadou a-youl vad, evel m'o-defe grêt n'eus forz pe boelladenn.

Gant an niver brasch-brasañ a vugale a ya d'ar 6ved klas (10 a-ziwar 15 am-eus kaset eno), hag an diboblañs, e koaz spontuz niver ar skolidi. 29 am-bou warlene, ha 13 hevlene ! War an 13-se, n'eus nemed unan ha ne car ket ar brezoneg - hag evelato e ouie mad-tre e hoar henañ. Med anaoe o-deus savet o herent eun ti nevez, ha ne vont ket ken gant ar re goz.

Med perag kelenn ar brezoneg pa ya an oll dud 'mêz ar vro, evel ma vez lavaret e Groñvel ?

B U G A L E

kasit

pennadou

da

FISELED GROÑVEL.

LANGACHOU!

Bemdeiz, war-dro peder eur, ez en da gerhed ma mab bian da di-
skol Sioufy, e penn uella karter kristen Beyrouth, hag e teue ganin
d'ar gêr en eur fistillañ en galleg e-mesk engroez ar vugale arab.

Eun devez, pa oam erru tost d'ar gêr, e cem saludet gand eun toul-
ladiñ tud en o azez war doull o dor, en galleg da genta, hag a-greiz-
toud e brezoneg gand unan anezo, an hini kosa. Lavared a reas din,
en eur vouchoarzin "Ha mond a ra mad ganeoh, aotrou?"

Re souezet evid respont dioustu, e stagis da hoarzin hag e livi-
ris 'benn ar fin "Peleh ho-peus-c'hwil desket brezoneg? Bet oh e Breiz-
Izel?"

"N'on ket, emezañ, n'am-eus bet biskoaz kuitaet ma bro Lebenan.
Peleh am-eus desket? E Beyrouth, eveljust. Napetra 'ta? Dalhet em-
eus ostaleri war ar blasenn e-pad pemzeg vloaz. Bemdez e teue soudar-
ded pe martoloded deuz ho pro. Etreze ne gomzent biskoaz nemed e
brezoneg?. Ne oe ket diêz din deski."

"Ha penaoz ho-peus gouvezet e can-me eur Breizad?"

"N'eo ket diêz, emezañ, deuz klevoud ho stumm komz e ouezer dious-
tu n'oh naParizian na Moko."

N'am-eus ket ezomm da lavared deoh an Arab-se ha me a oa deut
buan da vezañ daou vignon dirannuz. Michel TABBAL eo e ano. Sikour
a rê ahanon da zeski an arabeg. Hag evel ma lavare, n'en-doa bet
gwelet Gall ebed o komz arabeg e-pad an amzer a oa ar Hallaoued o
ouarn al Lebenan, kenkoulz hag a rên-me goude hwec'h miz e Beyrouth.
Ha koulskoude, me lavar dech n'eo ket eun dra êzet d'ober d'an oad
tri ugent vloaz!

Pa erruas evidon poent dispartia ha kuitaad al Lebenan, e teuas
Michel gand e bôtred yaouank da weloud ahanon mond kuit war ar vati-
mant Hresian :AR MASSILIA. Ha keit ma welas ahanon, e talhas da fiñ-
val e vouchouer en êr.

War ar vatimant-se, ne oa Gall ebed nemedon. Bez e oa kalz a dud
euz Kuprenez o vond da Borz-Saïd. Goude ma oa gresianeg o yez, kalz
outo a gomze galleg gand ar veajourien lestreet e Beyrouth, rag ar
galleg a zo chomet eil yez al lodenn vrasa deuz. Tud ar Hrenn-
Orient. Deski a reont galleg e-barz ar skoliou kristen a vez kavet
e pep korn bro, kemen en Ejipt evel e Siria. Kement-se a oa lavaret
din gand unan outo:

"E Kuprenez, emezañ, kalz a dud, bet savet en Ejipt, a oar galleg
mad. Med ne welom biskoaz Gall ebed, netra nemed ar Saozon milliget,
hag on galleg ne servij nemed gand an Arabed.

"Koulskoude, eun devez, on-oa bet ar blijadur da lenn war ar he-
laouennou eur pennad berr da lavared e vije digoret eur helh galleg
e peb kêr vraz deuz Kuprenez. Et e oan d'an abadenn genta. Ar sal a
oa leun-choug a dud o hortoz, joa vraz gante o soñjal e klevfent
komz e galleg diwar-benn traou Bro-Hall. Siwaz! An den a grogas da
gaozeal n'en-doa komzet an deiz-se nemed diwar buez eur paour-kêz
den nevez marvet : Gérard Philippe e ano, eun aktor sinema. Ya, marvet
e oa, hatrist a-walh e oa an dra-se!

"An eil gwech, ne oa nemed hanter leun ar sal. Ar prezegenner, an
dro-mañ, a oa eun den yaouank ha fesonet mad. Daoust petra a lavarfe
deom? O Doue madelezuz! Eun den ali hoaz a oa marvet, Marcel Camus
e ano, eur skrivagner brudet. Ya, marvet e oa, ha trist a-walh e oa
an dra-se.

"An deirved gwech ne oa nemed eun doueenn bennag a dud. Ar re all a oa chomet er gêr dre-doan, moarvad, e vefe komzet dezo eur wech all hoaz deuz tud varo. Ha setu penabz e oa ét ar helhiou galleg da netra. Ha koulskoude, gweloud a nat, ar galleg a zo hoaz en implij etrezom an annezerien ar Hrenn-Oriant.

Gwir e lavare. War az vatimant, penn da benn ar veaj, ne veze klevet koulz labored nemed greslaneg, arabeg ha galleg. Eun nebeud saozneg a veze klevet koulskoude, gand Saeson eveljust, hag Amerikaned.

Unan deuz ar re-mañ a oa e gwirionez eur Sirian hag en-doa grêt fou-tun en Amerika. Ne ouie ger galleg ebed. Ha pa gieve an oll dud en-dro denañ o komz galleg, e lavare en eur hoarzin "Perag e talhit-c'hwit gand ho kalleg, eul langanch n'eo komprenet gand den ebed? N'oh ket gouest da gomz saozneg evel an oll dud er bed?"

O paouez beza grêt tro ar bed en eur veaj vraz e oa, ha, moarvad, an den-se a ouie !

Fanch DANNO.

A-DREUZ LENN

AR FEST NOZ, gand Youenn OLIER. Deut eo er-mêz al leor-se warlene, ma n'an-oa ket bet tro d'e lenn evid c'hoaz. Eur geriadur pinvidig mor a vez gand an oberour. Re binvidig marteze. Ma ne fazian ket, en-eus savet Racine e beziou-c'hoari divarvel gander pemp kant ger bennag.

Unton a-walh eo lusk ar frazenn. Dond a ra marteze euz temz-spered an dud avez taclennet dim eun darn euz o buez. Tud a c'hwit ar pez a embregeont. Perag 'ta ez eus kemend a dud a-seurt-se en ol lennegez a vremañ ? Daoust hag e vefe eun adskeud euz buez o ijinerien ?

OR YEZ: nn 15. War ar bajenn 34-35, e anzav Youenn Olier en-oc grêt eur fazi en e "Istor ar Yez peurunvan" p. 62. "An dra-se ne vern ket

kalz", a-dra-zur, med ma vefe pennaouet, e vefe kavet eur bern traou euz ar seurt-se en e leor. Piou 'ta eo ar "K" misteriuze-se ?

Evid an "draig" staget gand Per Denez, e lirin e togasan me ive ma bugale d'ar brezoneg. War gallegan gand ma gwreg, e vrezonagan bepred gandma bugale. Ha ne deo nag ar galleg reiz, nag ar brezoneg o-deus d'ar ket, med siwaz ar vriz yez a vez komzet e Groñvel gand 99% euz an dud geriou galleg, c'radurez brezoneg, rag ne deo ket er gêr e vez desket eur yez gand ar vugale, med er-mêz, o hoari gando hamaraded, nemed e vefe ar famill eur prizon.

Ha pegoulz 'ta e tevio respont Per Denez d'am lizer goulennata ?

AR BED Keltiek Nn 33 p. 140 "Ar renerien a oe degemeret..." Piou 'ta e oa ar renerien-se? Klacustre, ne vo ket embannet war Ar Bed Keltiek e oa tud vraz Ar Vro, Barr-Heol, hag all, a zo o vond da savetei Brez e tud paper, ha n'eo ket stumma an toaz gand o daouarn. Se zo mad evid ar "rannvroclerion".

(Bez e hellan asuri ne oa bandenn ebed, siwaz, gand "Brezoneg er skol eun draig faoz hoaz).

- I S T O R -

B R E I Z

hervez ar Saoz Arthur YOUNG, e I 788.

31 a viz eost I 788: E Pontorson, emañ e Breiz. Muioh a vereuriou bian a zo er vro-mañ eged el lehiou all.

Eur straed nemetken a vez e Pontorson, hir-kenañ, gwerenn ebed d'an tier, pezh a zo divalo meurbed. Dre an dra-se, e soñjan ez eus euz Breiz eur vro baou-tre.

Iañ gwengolo: Gouez eo ar vro beteg Combourg. Warlerhiet em al labour-douar, ken gouez eo an dud hag ar vro, tost da vad, ha Combourg, unan euz lousañ kêriou am-eus bet tro da weled: tiez pri, heb gwerennou, ha war ar straedou, eur pavezh ken fall ma harz ouz ar veajourien da vond war-raog.

Beteg Roazon, e welan eur meskaj iskiz: lehiou gouez, ha lehiou all labouret mad-a-walh.

Aneil a viz gwengolo: Tier mad a vez e Roazon, ha diou blasenn vrag, dreist-oll hini Loeiz XIV, leh m'emañ e zelwenn. Harluet eo bremañ ar Breujou, ha n'hellan ket gweled o sal. Liorz menh Sant Benead, an Tabor, a dalv ar bean boud gwelet.

Debri a reer mad e ostaleri an Ti Braz: diou wech e vez servijet pep tra, hag eur bern meuziou a zo da zebri, gand kalz a draou mad evid echui: da goan, em-eus beteur vorzed-vaout braz, gag eun dibenn-pred founnuz. Pep pred, gand gwin ordinal, a goust 8 real, hag evid pevar real muioh, e vez roet gwin mad - 6 real evid ar marh; pezh a ra 2 skoed ha deg gwanneg bemdez gand gwin mad.

Ar 5 a viz gwengolo: E Montauban. Paour-raz e hañval bezañ an dud vunut ar vugale, gand truillou louz-louz, ha gwisket falloh eged pa n'o-defe dillad ebed. Tra tud binvidig dreist e vefe loerou ha botou lâr.

An drederenn euz ar vro-se a hañval chom heb bezañ aret, ha paour-raz eo ar vro-a-bez, tost da vad.

An 8 a viz gwengolo:

Sed amañ Breiz-Izel. Eur bobl all an hini eo. Keja a ran gand meur a hini a ne oar ket ar galleg, nemed e vefe "je ne sais pas ce que vous dites", pe "je ne comprends rien".

Mond a reom e-barz Gwengamp, dre zorojou, touriou dezo a hañval

boud koz-koz. Ne vez ket ken mad tier an dud baour: berniou pri a vez anezo, gwerenn ebed dezo, ha prenestr ebed zoken. Med siminalio douar o-deus.

Kousked a ris e Benac'h, leh ma ma leun ridoch ar gwele gand kevnid.

E Breiz ez eus eur bern kezeg bian.

An 9: Montroulez.

An 10: Deiz ar fcar e Landivizio. Gweled a ran eur bern Breiz-Izeliz asamez. Ar baotred o-deus bragou braz, ha botou koad. Noaz e vez o di vesker. Eun neuz dezo o-unan, evel Kembreiz, liou an nerz hag ar fene antiz ganto, war eun dro. Kreñv int, ha teo. Ken roufennet eo ar merhed yaouank gand al labour, ma n'eus c'hwekter ebed ganto.

Ar 14: Kuitaad a ran Kemper. Muich a zouarou aret a zo -- med dioustu lanneier, lanneier, lanneier. Errued a ran e Kemperle.

Ar 15: Ar memez vro, trist, beteg an Oriant, gand douarpu aret, ha ka koajou. Eur bern genaouerien a oa en Oriant; edont o sellad mora eul lestr brezel. Kemend a dud a oa, ma n'omket evid kavoud eur gwele evidon, nag eur hraou evid ma marh, e ostaleri "Kleze ar Roue".

Er "Marh Gwenn", e oe berniet ma marh gand ugent all, evel harinked en eur varrikenn, med ne hallis ket kaoud eur gwele evidon.

Degemeret e oen hegarad-tre gand an Aotrou Besné, eur marhadour. Kinnig a reas eur gwele din en e di.

An "Tourville", eul lestr pevar hanol warn-ugent dezañ, a oa da vou moret, da deir eur, med e oe laret e vefe grêt an deiz war-lerh. Laouen kenañ e oa an darvanourien, o weled ar bern tud-se o chom en Oriant eun devez muich. C'hoant am-bije bet da lakaad anezo da lonka al lestr se, rag ne soñjen nemed d'am hazeg kêz, a glee boud mouget ha flastret e-touez bideded Vreiz: neoh, pa rois daouzeg gwenneg da baotr ar hezeg, e oe lakaet muich en heh êz.

Modern eo an Oriant, ha savet en eun doare reiz-tre; kregi a ra ar straedou e-kichen an nor vraz, o vond evel bannou, hag ez int treuzet gand straedou all oh ober korniou reiz.: ledan int, ha pavezet mad, gand meur a di a hañval bezañ a-zoare.

Med e vez an Oriant porz ar henwerz gand an Indez, hag aleze e teu e vrud. Emañ eno oll listri ha sommajou "Kevredigez an Indez".

Med ne vez ket grêt kalz a genwerz en amzer vremañ.

6 ISTOR -

(Beaj Young e Breiz e 1788)

Ar 17 a viz gwengolo 1788: Mond a ran beteg Alre. C'hweh leo a zo, ar re baourañ am-eus gwelet beteg neuze e Breiz. Tiez mad a zo, grêt gand mein ha mên glaz, gwerenn ebed dezo.

Eur porz bian a zo e Alre, gand eun nebeud sloupiou, pezh a lak ar gêr-se da vout beo-buezeg. Beteg Gwened, eur vro lies-doare, med lanneier dreist-oll.

An 18: N'eus mann ebed da weled e Musillac, med ne goust ket ker an traou eno.

Evid ma merenn, em-eus bet:

daou besk plad mad
istri
soubenn
eun houad rostet (brao)
kalz a rezin, per, kraoñ, gwispid
eun hanter voutailad gwin Bourdel
likor

Ouspenn ar foenn, e oe roet kerh d'am marh.

Peet em-eus an oll draou-se 56 gweneg, daou wenneg d'ar vatez ha daou wenneg d'ar mevel, pezh a zo eur skoed.

Lanneier, lanneier, lanneier bepred beteg ar "Roche-Bernard"

Brao-tre eo ar Wilun, en abeg d'he riblou a-serz.

An 19: Cheñch a ran hent evid mond da Auvergnae, leh m'emañ o chom an Aotrou kont euz ar Bourdonnais. E penn ar re nobl emañ abaoe 25 bloaz, hag e soñjan e vo gouest da rei din diskleriaduriou diwar-benn Breiz. Fall daonet e oa an diou leo-se. Eur seurt hent, evid mond da veur a gêriadenn, ha beteg ti unan euz an dudjentiled kentañ, a ziskouez e pe stad truezuz emañ ar vro-se.

An 21: An Naoned: Mond a ran d'an teatr. Eur sal vrac a zo, nevez, savet gand mein gwenn.

Ar sul eo, ha neuze e oa leun ar sal. Ma Doue, a soñjis, al lanneier al lehiou gouez, ar brugou, al lann, an toullou hag ar gwerniou am-eus gwelet nevez 'zo e-pad kant leo a gasfe d'an teatr-mañ ?

Pegen souezuz eo gweled kêriou ken brao ha ken pinvidig e-kichen mēziou ken paour! Ne dremener ket goustadig euz ar baourentez d'an êzoni, hag euz an êzoni d'ar binvidigez. Tremen a reer a-grak euz ar baourentez rik d'ar binvidigez meur. Didud eo ar mēziou, pe, ma'z eus eun denjentil bennag eno, e vez kavet en eun toull leh ma espern arhan evid dispign anezo en kêr diwezatoh.

- ISTOR -

Mad-tre eo an traou en Naoned : tiez nevez; dispar eo karter ar Gomedien, an oll strêdou oh en em groaza gand korniou reiz, ha tiez savet gand mein gwenn. N'ouzon ket ha ne vez ket Ostaleri Herri IV an hini vravañ en Europa. Diou gambr, nêt-tre, a vez feurmet 2 skoed evid eun devez; eur gambr vad, eur skoed; med e pê ar varhadourien 5 Lur evid eun devez evid o merenn hag o hoan, gwin ha kambr, ha 6 real ha 5 gwen-neg evid o marh. Se zo kentañ ostaleri Bro-Hall, ha ne vez ket kêr. Bez ez eus eur "gambr lenn" en Naoned.

Mond a ris gand an Aotrou Epivent da weled labouradeg an Aotrou Wilkinson, e-barz unan euz enezennou al Liger, a-iz an Naoned, leh ma vez toullet kanoliou. Beteg ma teuas an Aotrou-se da Vro-Hall, ne ouie ket ar Hallaoued teuzi kanoliou ha toulla aneze war-lerh. Gand rojou o vond war-raog gand an dour, e kerz bremañ ardivink an Aotrou Wilkinson, evid toulla pevar hanol war eun dro. Med savet eo bet eun ardivink dre êzenn-dour ahello toulla seiz muioh en eun taol.

Ar garantez evid ar frankiz a zo kalz brasoh en Naoned eged e hini a ebed euz kêriou Bro-Hall. An divizou a glevis amañ a verk anad ar hemm braz a zo bet e spered ar Hallaoued, ha ne gredan ket e hello ar gouarnamant bremañ padoud e-pad eun hanter kantved, nemed e vefe e penn ar vro tud speredeg-kenañ.

Dispah an Amerig en-eus roet c'hoant d'ar Hallaoued d'ober ivez eun Dispah, ma ne ziwall ket ar gouarnamant. D'an 23 eh erruas amañ unan euz daouzeg prizoniad ar "Bastille"; an hinitaerrañ e oa, ha pell emañ da chom tavedeg goude boud bet toullbahet.

Ar 26: Ancoenis . Emañ an dud o serr ar rezin. Brao-tre eo al Liger. Eur gêriadenn a zo, an hini ziwezañ e Breiz. Eur gloued braz a zo a-dreuz an hent, ha maltouterien evid furchal e traou an dud a guita Breiz.

AR GERIOU HAG AN OBER

O tremen dre Landreger e penn miz gwengolo, ez on chomet a-sao war blasenn an Iliz-Veur. Ha me da soñjal dioustu edo aze eul leordi, leh em-oa prenet leoriou brezoneg p'edon eur hrennard. Ha muioh a zo, sekretour "Kevredigezh SelaoueriOn ar RTF" e vez al leorier.

Sellet em-eus da gentañ ouz ar rakstal, ha souezet braz e oen: leoriou galleg, priachou, med leor brezoneg ebed.

Ha me e-barz, o vond dioustu war-du ar stal leh em-oa kavet gwechall "An Tornaod". Siwaz, ne oa mann ebed en or yez.

O kredi e oa bet cheñchet leh "ol" leoriou, e liris d'ar plah : "Klask a ran al leoriou brezoneg", hag hi da respont :

- "Ne werzom ket leor brezoneg ebed ken".

Mantruz!

KENSTRIVADEG EMGLEO SEVENADUREL PARTIZ

Laouen braz on bet o klevoud e oa bet roet an priz kentañ "ex-aequo" d'ar skrivagner anavezet mad ALAN an DIUZET.

Kaset en-doa, dindan an ano LAN KERGALL, eun dastumad kontadennou a-vremañ, skrivet e brezoneg flour.

Seiz kontadenn a zo : Mevel ar garantez, Eur wall huñvre, Luskell va bag, Al luhez, Neig, Soazig hag ar Vaganez, An heureuchen speredeg Spi am-eus e hellim lenn anezo ar buannañ ar gwellañ.

Kelenner war e leve e vez bremañ Alan an DIUZET. Soñj o-devo an oll re euz YANNIG, ENVORENNOU eur PRIZONIAD, hag ar pennadou bet embannet war WALARN dindan an ano ROHALAN.

Or gwellañ gourhemennou d'or heneñl koz.

Eur ger : teillad

Kavet em-eus war marill iliz Groñvel, ar frazenn vrezoneg-mañ, bet skrivet e miz mae I 879 :

"Perag eta ken bras teillad evit ken nebet a dra !"

Gwenedeg e vez ar ger "teillad", o talvezoud kement ha "rouestl, trabaz".

A-DREUZ LENN

22/6/61: Eur levezeg dispar am-eus bet hirie, pa'm-eus degemeret Nñ "BLEUN BRUG AR VUGALE". 20 pennad a zo e-barz, II anezo bet savet gant bugale skoliou katolik Groñvel. Tra an oll re eo ar brezoneg, heb ar jal d'or menoziou relijiel pe politikel. Ha, pa vez an diou skol, ha ar Stad hag hini an Iliz, o rei lañs d'ar brezoneg, e heller lavaret vefe tu da gelenn or yez a-zevri en oll skolioù Breiz Izel. Bez e holl ler bremañ, heb ober gaou ouz ar galleg pe ar jederez pe an arnodennou, implijoud leun an eurvez vrezonag a vez aotreet. Dalhom stard, greom bruderez, hag e vo saveteet er yez.

AR BED KELTIEG (Niv. 30): Embannet eo bet benn ar fin "stañ ar Brezoneg e Groñvel. Med n'eo ket ma respont. O nanni taget eo ar vosem ennon, hag embann ar pez am-~~era~~ skrivet a vefe spontuz, na petra 'ta.

Traou damziwak a zo er respont bet embannet: "Er skolioù laik e vez kelennet eun tammig brezoneg". Implijoud a ran ar muiañ posubl ar pez a vez aotreet, ha ma veze lakaet lersh ouz lersh an oll vutennou gouestlet d'ar brezoneg, ne vefen ket pell euz teir eurvez beb sizad.

"Peziou c'hoari berr": dacust hag e vefe MEVEL AR GOSKER, a bad 2 eur I/2 (hag a vo c'hoariet e-pad ar goañv da zond gand ar CDO), ar pez c'hoari berr? Klasket em-eus rei d'an dud boued speredel, n'eo ket traou dister.

"An dud a vefe kentoh a-eneb kelennerez ar brezoneg". Faoz! Ar gerent, an darn vuiañ anezo da viannañ, a vez a-du gand doare-skriva ar galleg hag ar jederez, hebmuiken. Hag eveljust e vez grêt an dra-se, ha netra all, en darn-vuiañ euz ar skolioù.

Ha ne kelenn ket ar brezoneg ar skolêrez he-deus savet ar respont. Ha neoah he-defe amzer d'henn ober, tag goull eo an abegou a vez roet ganti evid chom heb kelenn he yez.

Sofjal a ran muioh-mui n'eo ket budenn ar brezoneg unan ispisial med e vez staget ouz hini an oll draou n'int ket "doare-skriva ar galleg hag ar jederez". Pegoulz e vez grêt embregerez kory er skolioù James, tost da vad! N'eus ket amzer, avez laret. Ha komzit d'ar vutetri da gelenn d'o skolidi da nañviañ, evel ma ran-me! (hag e kanon e brezoneg pa zañsont e-barz an deour evid en em vozañ). Komzit da ziskouez filmou erskol! Nann, aseuli an doare-skriva hag ar jederez ha netra ken.

Ar gerent a deu da veza a-du gand ar brezoneg, pa ouezer lakaad anezo a-du gand an embregerez kory, gand an angellad, gand an tresa.

Klaoustre, ne vo ket komzet diwar-benn-se en niverennou da zond.

AR BED KELTIEG

AL LIAMM (niv. 85): Liestueg, ha plijuz da lenn evel bepred. Eur wezenn souezuz kenañ a vez kavet er varzoneg "Hymen", dreist-oll pa anavezer ar skrivaniar, hag evid eur seurt kelaouenn evel AL LIAMM! Plijadur am-eus bet o lenn "Skol louarn Veig Trebern" ha "Damskeud euz al lennegezh vrezonag".

GWERIN * Niv Iañ: Eun niverenn deo ha brao. Rei a ra dim kanaouennou dastumet gand Milin. Embannet e vezont en eun doare skiantel rik. Souezet e vezer pegen tost eo doare-skriva Milin ouz hini ar Skol-Veur.

DANVEZ DA STUDIA EVID AR VISTRI-SKOL, EVID I 96I

"La circulaire du 19 octobre I 96I a appelé l'attention de tous les maîtres des classes primaires sur la nécessité de concentrer leurs efforts sur les deux enseignements fondamentaux : français et calcul.

Les maîtres estiment-ils, en particulier, qu'une modification des horaires et des programmes soit indispensable ? Dans l'affirmative, sur quelles disciplines devrait-elle porter ?"

Sed amañ eun darn euz an dezrêvell am-eus savet :

Red eo din lavaroud da gentañ eh implijan teknikou Freinet, hag e stourman evid ma vezo kelennet ar brezoeneg er skoliou izel. Hag ar pez a zo izelloh a zo ma soñj din-me, ha n'eo ket marteze hini ar vistri all euz Groñvel.

I/ Galleg :

a/ Doare-skrivañ :

Faoz eo lavaroud e ha war goaza live ar vugale e-keñver an doare-skrivañ. Deg skoliad a gasan d'ar 6^{vet} klas, med 2 nemetken a vefe et 25 bloaz zo. Ha dispar eo an daou skoliad-se e pep danvez; mad-tre eo o doare-skrivañ, ha sur int da dapoud ar vachelouriez. Ez a-walh eo bet degas an eiz all beteg live an arnodenn mond er 6^{vet} klas, med ez eus tu da lavared e vez leun tost da vad al "lestr" evid darn, ha leun chouk evid ar re all. N'eus ket neuze da genta re warno.

Faoz eo ivez lavared ez eo fall doare-skriva or skolidi en abeg d'an doare olleg implijet evid deski lenn. N'eus ket e Bro-Hall eur bugel war 10 000 o teski lenn evel-se. An doareou "kemmesk" a zo anezho e gwirionez doareou silabenneg, gwellaet marteze (ha n'on ket sur). N'eus liamm ebet etre doare-skriva ar vuagle, hag an doare o-deus deski ket lenn.

(Lavaret e vez e vez cheñcher pals d'ar vogalennou "boubielle" gand ar vuagle o-deus desket da lenn en eun doare- fall. Me ma-eus amañ er skol eur plah a ra bepred an dra-se. Desket he-deus lenn gand eun doare silabenneg. Med e ra memez mod e brezoengg (broa e-leh bra) ha desket he-deus lenn ar yez-se gand eun doare olleg rik.)

Klask kelenn doare-skriva bremañ ar galleg a zo kenkoulz ha goulet digand eun den, eun direnn ezenn gentañ en e chakoñ, tanañ e sigare-tenn gand eun tamm koad; eur men-tan hag man set .

Statistikou am-eus savet, evid ar vugale bet ganet e 1950 :

84% anezo o-deus 5/10 da viannañ evid "sevel eur pennad"

76% " " " " " ar jederez;

46/ " " " " " doare-skriva ar galleg.

25% anezo, da viannañ, a vez gouest da dapoud 5/10 evid ar jederez ha sevel eur pennad, med nompas evid an doare-skriva.

Daou baotr am-eus, e Diwez ar studiou, a ziruestl bepred ar huanennou jederez, a sav pennadou plijuz-tre da lenn, med o-deus bepred zero evid ar skrivadenn. Lavared a ran ez int ken dellezeg hag eur plah e Diwez ar studiou ivez, a verk mad a-walh an doare-skriva, med n'eo ket deut a-benn da ziruestla eur gudenn jederez nemed daou viz zo, ha ne sav nemed pennadou divlaz. Hag e vo harzet ouz an daou baotr, en abeg diotachou evel an r euz "chariot". Kollet e vez aze, a-ratoz kaer, eun darn euz speredegz er vro.

Lakaad muioh a eurveziou evid kelenn an doare-skriva, a zo eun touell - ha n'eo ket renta servij d'ar vugale. Denebed ne lavare e vo speredekoh eur bugel p'ens-devo studiet "chariot, tuyau, attrapeur, h.a." Dictaad ar vugale, ne lavaran ket. Stumma bugale gant eur spered kritig braz-kenañ on-eus d'ober, ha n'eo ket ober skiantou.

N'eus nemed am tu da zirouestla ar gudenn: cheñch an doare-skriva. Eur berr yezou o-deus grêt kemend all.

Kelenn a ran ar brezceng abaoe pemp bloaz d'am skolidi. Ar re-se, e-doug tri miz, gant nemed eun eurvez beb sizun, heb ober kente ispisial, a zeu a-beññ a skriva ar brezoneg madig a-walh. Cheñch skritur ar galleg a rofe seurt efedou, hag e hellfem kelenn pezh a zo e gwirionez kelennadurez ar galleg: sevel pennadoù.

b/ Pennadoù: lakaad ar vugale gouest dalavared, dre eur skrid pezh a vezont, an eun doare reiz.

Se a zo ar gelennadurez stumma, dreist, hag e vez adkavet e pezh-leh. Ne chamin ket war ar poent-se. A-du on gant teknikou Freinet.

2/ Brezoneg:

Klasket zo bet, abaoe 1880, e Breiz Izel, kelenn ar galleg o stourm a-eneb ar brezoneg (simbol, buoh) daoust d'ar moral ha d'ar gelennouriez. An efedou a zo e-skoaz gant an doare-ober: ma vez êz deski gerioù eur yez, eun dra all e vez deski heh ereadurez. Breiz Bremañ, an darn-vuiañ eur ar Vreizizeliz - ar vistri skol en o zoue - a gomz ar galleg, gant gerioù galleg, med gant doareoù-lavar troet krenn ha krak euz ar brezoneg.

Red e vefe bet, ha red eo hoaz, kelenn ar brezoneg kenkoulz hag ar galleg. Trei, a vouez uel, e galleg, eur pennad emeur o paouez reiz, a zo sur unan euz al labourioù efedusañ a ran gant ma skolidi.

Ken êz eo ar brezoneg ma n'eus ket ezomm kaoud eurveziou niveruz evel evid ar galleg. Gant eun 1/2 eurvez bemdez, e hellfem boud grêt eul labour dispar.

3/ Skiantou, jederez....

EURVEZIOU evid eur sizun

Galleg.....	10	eurvez
Brezoneg.....	2	1/2
Jederez.....	5	
Embregerez-korv	2	
Tresadenn.....	2	
Istor-Douaron..	2	
Moral.....	1	
Kanañ.....	1	
Ehanou.....	2	1/2

en oll 30 eurvez.

A. MERSER.

-DOUARONIEZ-

AOCHOU BREIZ

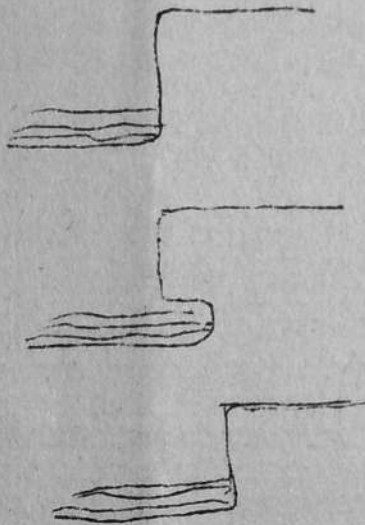
1/ Tres eun aod bennag gant:

- eur beg douar, eur pleg mor, eur bae, eun cuf;
- eun enezenn, eun enezennig, eun enezenneg;
- eur striz-douar, eur striz-mor, eur mulugul.
- eur gouarnez

2/ Klask eur skwerenn evid peb hini war eur gartenn euz Breiz.

3/ Ar mor a zistrui an aochou:

Ha gweliet az-peus ar mor o saillad war reier an aot ?
Tamm ha tamm eh uz anezo, hag e kil an douar :

4/ Gounid a ra a-wechou an douar war ar mor:

Tamm ha tamm e sav eur "hleuz" dirag an ouf, gand dichaladurioù degaset gand ar mor pe eur stêr bennag .

Hag eun deiz or-bo eul lemm, distaget diouz ar mor.

- DOUARONIEZ -

Klask unan war ar gartenn "Etat-Major"
Kemer eur foto euz an dra-se.

5/ Mond a ra pell ar mor e-kreiz Breiz, dre an aberiou. Hadwel ar
"Pederved hoalañ".

6/ Eur menez koz a zo euz Breiz. Perag 'ta ez eus kemend a reier
war-dro an aochou ?

7/ Sell ouz kartenn aochou Breiz. Peleh ez int izel ?
Sell bremañ ouz kartenn torrensennadur Breiz, ha klask perag ez ez
izel an aot el lehiou-se ?

8/ Gra eur gartenn euz aochou Breiz.
Merk e ruz ar re roheg, hag e melen ar re izel.

9/ An erinou: n'eus ket kalz a erinou war aochou Breiz, ha bian
int. Ar re-se a vez grêt gand zebr bountet gand an avel. Doareau
kleuziou a reont.

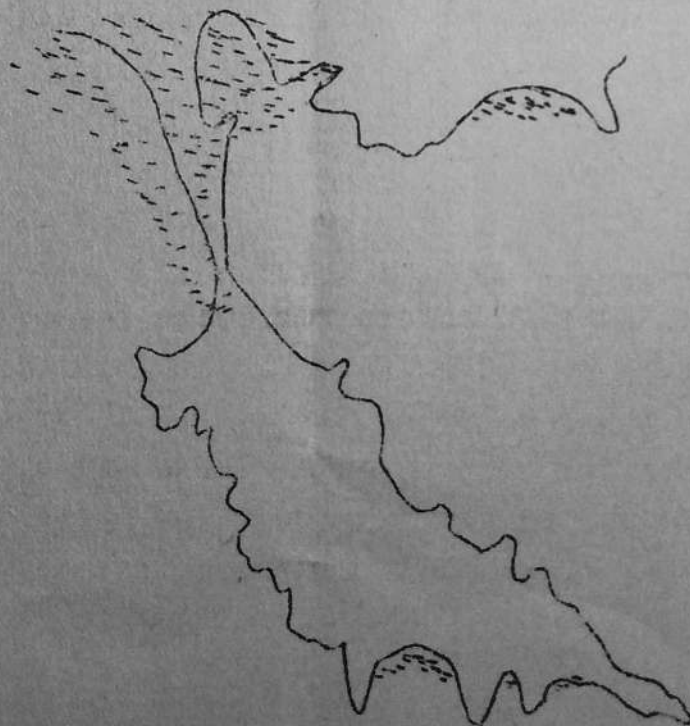
Gourenez Kiberen

Eun enez a oa gwec'hall euz Kiberen.

Degaset gand froud ar mor, zebr en em stagas ouz an aot e-k-
chenn. Dond a reas eun tal er-mêz eus ar mor; ledanaad, sevel hag
hiraad a reas ; dond a reas a-benn da dapoud an enez, hag evel
e teuas honnez da vezañ eur gourenez.

Klask a ra bremañ ar mor distruja ar pez en-deus savet. Red
eo bet sevel labouriou evid na vefe ket torret ar striz-douar.
E I 819 e oa 110 m e ledander, hag 50 m bremañ.

/// Traez

S O N E R E Z

B R E I Z

gand F. DANNO.

Pa gomzer diwar-benn Sonerez Breiz, e tlefed bepred spisaad : Sonerez kouerien Vreiz. Rag ar gouerien nemetken a vez chomet feal d'an doareou-kanañ a veze grêt ganto gwechall goz.

Toniou modern, kemeret e folklor ar broiou keltieg all a zo e gwirionez euz an toniou "breizeg", pe sañset, bet moulet war pladennou, pe skinet gand ar radio. Eun doare disheñvel krenn a vez gand ar gwir ganaouennou breizeg. Kñnet int bet gand ar vuzikourien kantikou, gwerziou, soniou, toniou da zañsal (kan ha diskan).

N'eus ket a doniou da zañsal e Bro-Dreger, tost da vad, gand kollet m'eo bet eno an dañsou pobl. Med beo-buhezeg e vez hoaz ar hantikou hag ar gwerziou. Evid ar sonioù, e vez amilled ar re goz warno; sevel a reont kanaouennou diwar-benn darvoudouigoù ar vro, evid lakaad o mignoned da hoazzin er frikoioù eureud, badeziant pe gomunion. N'eus forz pe don a vez kemeret gand ar saver kanaouennou, anezañ eur barz kentoh eur sonaozour, evid "pega" e rimou warnañ. Adveret eo bet evel-se toniou ar hiz ganto, deut euz Pariz, gand kouerien 'zo, mad pe fall, muioh pe nebeutoh.

Rag e houlenñ barzoniezh ar brezoneg beza doujet groñs. D'ar sonerez an hini eo da blega dirazi. Hag ar pouez-mouez a lakaio barrennou ar mentadurioù da gemma leh, pe da deuzia; bez e hirraio pe verraio an notennoù dibenn, heb derhel kont euz ar mentadur. Souez e chom an hini bet diorroet e skouarn ouz ar sonerez, hag e nah degemer ar hemmaduricou-se e-keñver an ton kentañ.

Evelatoc'h gwirioù ar sonerez lakeet a-gostez, e chom ar wirionez gand ar haner, pa lak ar mentadur da bega ouz ar frazenn vrezoneg, pe oh adsevel eur mentadur nevez, gwelloc'h anezañ e keñver lusk or yez. Ober a ra hervez hengoun ar Gremm Amzer, ha n'anaveze ket nag ar henskeudennerez, nag ar padeleziou reñz.

Setu perag e vez kavet meur a gemmadenn vuzul e kanaouennou Breiz.

Med e vez kavet ivez mentadurioù striz, hag estren anezo d'ar sonerezh "sivilizet".

Tra ne vez grêt gand hounnez nemed gand mentadurioù lieskementet gand 2 pe 3 hrogenn, eh implij ar sonerezh breizeg strolladoù dre 5 (duennoù pe grogennoù). Bez e vez kavet memez strolladoù evel 3 ha 2 ha 3, o rei evel-se d'ar frazenn sonerezh ar frankted hag ar hempouez a glot ar gwellañ ouz mentadur ar werzenn vrezoneg.

Klevet em-eus, e-doug ar beilladegoù hag ar festoù-noz, meur a ventadur "kamm", pe sañset. Ne lavaran ket e vefent "peurwirion", da lared eo e vefent bet savet gand oberour ar ganaouenn, med e tiwanont hervez doare-kanañ e-unan d'ar haner, hag e hellont kemañ hervez ar ganerien. Klevet em-eus eun daouad leh ma rê ar vamm gand eur mentadur par, pa rê he merh gandunan ampar 5 krogenn dezañ (5/8), ar pezh ne zisee den ebet ! E doare-kanañ peb hini e vez saour eur ganaouenn, ha disheñvel braz ha niveruz kenañ e vez an doareou-kanañ-se, diêz a-walh notenni anezo.

Komzet em-eus diwar-benn ar mentadur nemetken. Rag e rouesa an arouezioù all, dreist-all an doareou-skeul koz. Chom a ra dre vraz an isdorieg, grêt "bihannañ" anezañ a-eneb ar gwir, a ro e neuz hireruz d'ar sonerezh breizeg, hag a laka ar re n'henn anavezont ket da lared: "emañ bepred ar memez ton gand kanaouennoù Breiz."

Heñvel a-walh e vev bezañ toud an dud euz eur ouenn ha n'eo ket en hini. Memez mod evid ar sonerezh. Hag e gwirionez on-eus aze eur ouenn sonerezh all (deut eo en-dro dezi or sonaozourien vraz e penn ar hantved-mañ). Klask a ra ar sonaozourien a vremañ en em zieubi euz an doare-skeul, ar mentadur, al liou-son zoken, a zo bet hini ar sonerezh a-hed kantvedoù. Med ne gompren ket an dud, prizonidi anezo euz doareou sonerezhel bet degemeret ganto, ha dibosubl dez en em ober ouz doareou nevez.

Ha setu perag ne vez ket mad kinnig da selaouerien re hallekaet, eur sonerezh breizeg n'int ket gouest da dañva.

(lakeet e brezoneg gand A. MERSER.)

MENTADURIOU KAMM(3+2+3)

Notennet gant
Fanch Danno

Kimiad ar zoudard yaouank (G Icmel)

Handwritten musical notation for 'Kimiad ar zoudard yaouank (G Icmel)'. It consists of three staves of music in treble clef with a 3+2+3 time signature. The melody is written in a single line across the three staves.

Ton kanet gant Guilcher (Groñvel)

Handwritten musical notation for 'Ton kanet gant Guilcher (Groñvel)'. It consists of two staves of music in treble clef with a 3+2+3 time signature. The melody is written in a single line across the two staves.

Ar wezenn avalou (Groñvel)

Handwritten musical notation for 'Ar wezenn avalou (Groñvel)'. It consists of one staff of music in treble clef with a 3+2+3 time signature.

Na me dimezit me (Ar Gemene)

Handwritten musical notation for 'Na me dimezit me (Ar Gemene)'. It consists of two staves of music in treble clef with a 3+2+3 time signature. The melody is written in a single line across the two staves.

Kanaouennou Pobl (A.Bourgeois)-ton niver 76

Handwritten musical notation for 'Kanaouennou Pobl (A.Bourgeois)-ton niver 76'. It consists of two staves of music in treble clef with a 3+2+3 time signature. The melody is written in a single line across the two staves.

An Durzumell (Groñvel)

Handwritten musical notation for 'An Durzumell (Groñvel)'. It consists of one staff of music in treble clef with a 3+2+3 time signature.

Al Lez-vamm(Groñvel)

Handwritten musical notation for 'Al Lez-vamm(Groñvel)'. It consists of one staff of music in treble clef with a 3+2+3 time signature.

- YEZADUR -

Kavet 'peus ho saout 'ta Yannig ?

Kavet 'peus ho saout ?

N'am-eus ket, n'am-eus ket,

Gwelloh 'vite 'm-eus kavet,

(Kanaouenn bobl),

Pa oe erruet Bilz e ti e vamm, honnez a oa oh ober tan, he hein troet war-du an nor.

Bilz a dostaas ouz e vamm, heb ober trouz evid souezañ anezi.

Goullonderi a reas e sah; leun gand peziou acour. Trouz an arhant a lakeas Marharid d'en em drei: spontet, e klaskas mond kuit, med e laras Bilz dezi:

-"Sellit 'ta, mamm, pinvidig oh bremañ!"

(Bilz - Fiseled Groñvel)

Lavar din, Rozig, perag eo du da henou ?

Gand ar mouar eo du.

(rimadell)

-Petra 'zo nevez e Kernouenn?

-Mann ebed, aotrou, nemed ez eo maro or hi.

-Maro or hi ? Paour kêz loen !

(Rimadell)

-Petra 'vo red din ober, 'ta ?

Eme ar bleiz.-- Nemeur a dra :

Kas 'raog ar re 'vez, tost d'ar gêr,

'Vond tro, da nor, gande o bizier ...

(Ar Bleiz hag ar hi -- (E. ERNOD)

VA a lavar da biou eo an "toaz", ar "heuneud", hag all.

HO a lavar da biou eo ar saout.

E a lavar ez eo E vamm da Vilz

HE a lavar "kein" piou an hini eo .

DA a lavar da biou eo ar "genou" .

OR a lavar da biou eo ar "hi"

O a lavar da biou eo ar "bizier" .

- YEZADUR -

Anciou-gwan perhenna a vez grêt diouto :

anciou gwan dre ma vezont staget ouz "anciou" : toaz,
saout, vamm, hein, henou, hi, bizier.

perhenna dre ma laront da biou eo, piou a "berhenn" an
toaz, ar saout, ar vamm, ar hein, ar genou, ar hi, ar bizier.

Roll an ancioù gwan perhenna

Va (ma; am, em)

Da (az, ez)

E

He

On, or, ol

Ho

O

Poelladennoù

1/ Klask ancioù gwan perhenna ez leorioù lenn.

2/ Sav frazennoù oh implijoud anezo.

Kentel 26

An ancioù gwan perhenna

Implij ar stummoù disheñvel

VA ha MA: n'eus diforh ebed etrezo.

AM, AZ avez grêt ganto war-lerc'h an araogenn DA :

Eñ a lavaras d'am zad (pe : da va zad)

Lavaret em-eus d'az preur (pe: da da vreur)

"-Gand kelou all ebed

N'hallije kannad gwirion

Rei mui joa d'am spered"

(Ernod-Ar hállog hag al louarn)

Marc'harid a ha d'an trot sa 'r chapel. Bilz a oa skoachet
dija a-dreñv delwenn Sant Nogr.

Marc'harid a yeas war he daoulin, dirag ar Sant, a roas unan
euz he hrampouezenn dezafñ, he daoulagad d'an traoñ, a lavaras eur
bedenn.

Bilz a dapas ar grampouezenn, a dorchas anezi euz beg ar Sant
evid rei da gredi d'e vamm e oa bet debret gand Sant Nogr.

Marc'harid a savas he fenn, hag a laras:

.. "Ar Sant en-eus debret na hrampouezenn, hag en-esu kavet anez
mad, sur a-walk. O! Sant Nogr, c'hwi hag a zo er Baradoz, gand oll
Sant Breiz Izel, larit din peseurt micher a raio na mab Bilz ?"

Bilz a huchas, en eur drevezi e vouez:

.. "Laer ! laer ! laer !"

Marc'harid, nehet braz, a roas heh eil grampouezenn d'ar Sant
hag e lavaras eur bedenn:

.. "Sant Nogr, c'hwi hag a zo er Baradoz, larit din peseurt
micher a raio na mab Bilz ?"

.. "Laer ! laer ! laer !" a youhas Bilz.

Marc'harid, torret he halon, a lavaras eur bedenn ziwezafñ, ha
eh eas kuit.

Ar paour-kêz Marc'harid a deue d'ar gêr; trist e oa.

Med Bilz a oa erruet abaoe pell 'zo, hag e oa o c'hortoz e
vamm.

Benn e oa erruet en ti, e houlennas ganti :

.. "Alle ! mamm, petra en-eus lavaret ar Sant deoh ?"

.. "Debret en-eus ma diou grampouezenn, med' benn em-eus goulenn
net gantañ, en-eus respontet din; "Laer ! laer!"

.. "Benn e laren deoh, mamm, em-ije grêt ar vicher laer."

.. "O Jezuz ma Doue ! ma 'na bet laret gand Sant Nogr, ema bet
laret ive gand an Aotrou Doue.

.. "Me a yelo da di ho preur eta, da zeski ar vicher laer.

.. "Diwallit, na mab.

.. "Ya, ya, n'en em jeñit ket evidon.

An deiz war-lerh, abred deuz ar mintin, Bilz a yeas da di e
yontr. Henez a houlennas digantañ:

.. "Petra e teuez d'ober emañ. fri louz!"

Bilz en em savas war e ellou, hag e huchas :

.. "Deut ont da zeski ar vicher laer!"

.. "A!a!a! eur c'hwenenn aveldout a houla boud laer! A!A!A!"

Bilz, feuket, a laras:

.. "O! goñd a rez, laeret em-eus dija kalz, ha n'on ket bet
pet gand hini ebed!"

.. "Boñ, peogwir emañ e-giz-se, emañ da weled hag e vi eul laer
mad. Warhoaz e vi lakeet da laerez."